

Şu halde baş ağrılarının teşhisinde, mevzii ve umumî faktörleri, hastanın muhitini, meslek ve çalışma derecesini tayin ettikten sonra ağrının ne zaman-danberi devam ettiğini ve ne vakitler husule geldiğini tesbit etmeli ve klinik muayene, laboratuvar muayenelerile ikmal olunmalıdır. Bunlar da, sırası ile kan tazyiki ölçülmesi, idrar muayenesi ve icap ederse kanda urée aranması, başın radiografisi (hypophyse, sinusler), icap ederse encephalographie, ventriculo-graphie, fundus muayenesi, diş muayenesi gibi muayenelerdir.

Ancak bu suretle hakikî teşhisten sonradır ki, rationnel bir tedavi bahis mevzuu olabilir. Tatbik edilecek tedavi de, bulunan sebebe tevcih edilmelidir. Sebep izale edilmediği veya tayin edilemediği takdirde symptomatique ilâçlara müracaat olunur.

Sebep iyice araştırılmadığı takdirde arazi tedavi muvaffakiyet vermeyeceği gibi, asıl sebebin izalesinde de kıymetli zamanlar kaybedilmiş olur. Bu gibi baş ağrısı birçok hastalıkların ve vaziyetlerin yegâne ve müşterek bir arazi olmak itibarile, bilhassa pratik sahada üzerinde dikkatli durulması icap eden bir mevzu teşkil eder. Hekimlikte nadir görülen hâdiselere karşı daha fazla alâka gösterilen ve bunların mahiyetleri ve arazları hakkında uzun uzadıya neşriyat yapıldığı halde en çok görülen ve basit telâkki edilen baş ağrılarının mahiyeti henüz tam ve katî olarak tenvir edilememiştir. Kafa içi tazyiki yük-sekliği ve circulation bozukluklarının tesirleri az çok malûm olmakla beraber, diğerlerinin tesir tarzları henüz karanlıktır. Mevzu seçerken bunu intihap et-mekliğim, hayatta rastladığım bir takım vakaların ilhamlarıdır.

Abortus Bang ve Avortman

(Türkiyede görülen ilk vaka)

Doç. Dr. Egeli, Ekrem Şerif

Tıb Fakültesi II. ci Dahiliye kliniği doçenti

Hemen bütün Akdeniz sahillerinde, bazan epidémie, bazan tek vakalar halinde daima görülen Brucellose gurupundan Melitococci, memleketimizde de tanınmış infection'lardan biridir. Fakat yapılan neşriyata bakılacak olursa, esas menşei olan Malta, İtalya, Fransa ve Tunusa nazaran bizde azdır.

Bu gurupa dahil hastalıklardan ikincisi, yani Brucellosis Abortus Bang ise, daha az dikkati çekmiş ve son neşriyatta hemen hiç tesadüf edilmez olmuştur.

Halbuki, gördüğümüz birçok vakalar, bu infection'un da memleketimizde mevcut olduğunu göstermektedir. Esasen birçok müellifler, heriki hastalığı ve mikrobunu aynı telâkki edecek kadar ileri gider-

ler. Ve hastalık tezahüründe mevcut farkları, mikrobun morfoloji ve biolojisinde mevcut bazı ufak tefek değişiklikleri, muhtelif pasajlardan ileri gelmiş telâkki ederler.

Buna mukabil, bunların arasında büyük farklar görenler de vardır. Hattâ bu iddiaya göre *Micrococcus melitensis*, keçi ve insan için patogendir, inekler için değildir; halbuki Bang basili, inek için patogen, insan ve keçi için ise değildir.

Amerikada bir de domuzlarda tesbit olunan bir üçüncü *Brucella* vardır. Fakat Bang basilinın geçtiği ve muayyen vasıflarıyla *melitensis* mikrobundan ayrılan bu basilin insan kanından tecrit edildiği muhakkaktır.

Bugün asıl aktüel vs münakaşalı olan mevzu, bu infection'ların insanda düşük yapmaları meselesidir.

Brucellose (gerek *B. Melitensis*, gerek *B. Abortus*), bazı nevi hayvanlarda pek kolaylıkla düşük yaparlar. Buna mukabil insanda gebeliği durdurması, günün münakaşasıdır. Paul Bar, Levé, Cantaloup gibi bazı müellifler, düşük yapacağını kabul ederler. Buna mukabil Janselme ve Rist, Hayat, Langwelt, hastalığın bu hususiyetini inkâr ederler.

Roger ve Jannello'ya göre ise, bu infection'un düşük yapıcı tesiri, bu ehemmiyette olan herhangi bir intandan daha fazla değildir.

Bu iddiaların yanlışlığı, şimdiye kadar kuvvetli delillere dayanan vakalar bulunmadığı için, ispat edilememiştir. Netekim H. Vignes, 1929 da neşrettiği kitabında (bu güne kadar Bang basilinın insanda düşük yaptığını gösteren vazih bir delil tesbit edilememiştir) diyor.

Bu mesele, bilhassa Amerikada ve Danimarkada son senelerde yapılan birçok tetkikler ve müşahedelerle şeklini değiştirmiştir. Neşredilen vakaların kıymeti birbirinden çok ayırdır.

Kopenhaglı Kristensen, 3.cü, 5.ci, 6.cı ve 7.ci aylarda düşükle neticelenen dört Brucellose vakası neşretmiştir. Yalnız son vakada bacterologique tetkik yapılmış ve plasentada *B. B. Abortus* bulunmuş, fakat foetus'de bulunmamıştır.

Şikagolu Cornell ve De Young, düşük yapan 23 kadının kanını muayene etmişler, bunlardan birinde 1:80 müspet agglutination bulmuşlardır.

Simpson ve Frasier de, mükerrer düşük yapan ve meçhul bir infection hali gösteren kadınlarda yaptıkları sero-réaction'larda 1:80 ile 1:320 arasında müsbet netice almışlardır.

İlk defa Carpentier ve Beak, spontané husule gelen bir düşüğün 15 mm.lik embryon'unda *B. Abortus* isolé etmeğe muvaffak olmuşlardır.

Daha sonra Zürihli Frei, 4 düşük yapan bir kadının rahim secretion'unda Bang basili bulmuştur. Madsen ise, düşük yapan 7 kadının ikisinin plasentasında Bang basili bulmuş ve diğerlerinde, plasentada basil bulunduğu gibi, foetus'ün mide ve barsağında da bu basili tesbite muvaffak olmuştur.

Bu neşriyattan sonra Berlinli Zeller, Bang basilinın insanda düşük yapacağı kanaatinin terkedilmesini tavsiye eder. Bilhassa İtalyada Menzani ve De Zanche'nin neşrettikleri vaka çok dikkate değer. Bu müellifler atipik şikâ-

yetleri olan bir kadında (zaaf, bulantı, neuralgie, mafsals ağrıları, ondulante ateş), beşinci ayda düşük husule geldiğini görmüşler ve annenin kanında 1 : 2000 müspet agglutination, foetus'un karaciğerinde ise B. Abortus Bang tespit etmişlerdir. Bu kadının ahırında bulunan iki inek ve bir koyunun kanları da bu mikrobu agglutiné etmişlerdir.

Benim müşahede ettiğim vaka, yukarıki vakalarla kıyas edilirse, düşüğün B. Abortus'den ileri geldiğine şüphe vermiyecek katı deliller olmakla beraber, başka mühim bir hususiyeti de ihtiva etmektedir. Hasta kadın, tıpkı ineklerde olduğu gibi, evvelâ ufak tefek kırıklık, iştahsızlık gibi küçük ve ehemmiyet vermediği arazlar arasında düşük yapmış, bundan sonra insanda olduğu gibi bütün arazi ile bir Bang infection'u kendini göstermiştir.

Bayan Ves. Ka. 17 yaşında, Balıkesirli. 31 temmuz 1939 da, titremelerden, yüksek ateşten, sağ taraf belinde şiddetli ağrılardan, umumî halsizlikten şikâyet ederek gelmiştir.

Hasta bu tarihten iki ay evel, 2,5 aylık bir çocuk düşürüyor. Gebeliği esnasında müddetini tayin edemediği ve vazıhan tarif edemediği müphem bir ateş, kırıklık, zaaf var. Çocuğu düşürüyor, bundan bir müddet sonra bu araz daha ziyade artıyor. Hastalık seyrinde, bu esnada bir iki şiddetli titreme var. Hararet 38 ile 39,5 arasında seyrediyor. Bu esnada halsizliği çok artıyor, terliyor, vücudünün muhtelif yerlerinde, bilhassa sağ taraf belinde, nefes almasına mani olacak şiddette ağrılar husule geliyor, baş ağrısı var, kusmamış.

Bu esnada kendisine, bulunduğu yerde yapılan bir konsültasyonda düşükten sonra septicémie ve abcées sous phrénique teşhisi konuyor ve ameliyat teklif olunuyor. Bundan sonra İstanbul'a gelen hasta tarafımdan muayene olunuyor. Çok soluk, çok zayıf ve bilhassa çok halsiz bulduğum hastada, çok muntazam bir nabız var. Yalnız süratli; bütün cihaz muayenelerinde percutable bir dalaktan başka bir hususiyet yok. Karaciğer biraz düşük, fakat hassas değil. Üst hududunda veya diyafragmada bir yükselme mevcut değil.

Derhal yapılan kan muayenesinde: hémoglobine: 62%, eritrosit: 36.000, polynucléaires 66%, lymphocytes 28%, monocytes 5%, eosinofil 1%.

Tifo, para A ve para B, Weil-Felix X ile agglutination menfi, 1:50 Melitensis, 1:1000 Abortus Bang müspet.

Aynı zamanda yapılan kan kültüründe, bir hafta sonra B. Abortus Bovis üremiştir.

Hastaya derhal sulfamide tedavisi tatbik ettik. Az zamanda umumî halinde büyük bir iyilik husule geldi. Fakat tedavinin tam neticesini beklemeden memleketine dönmekte ısrar etti. Orada takip ettiği tedavi ile tamamilé düzediğini sonradan öğrendim.

Hasta, hemen kültür neticesini aldıktan kısa bir zaman sonra hastaneyi terkettiği için rahim florunu tetkik imkânı hasıl olmadı. Kezalik foetus de elimize geçmediğinden, tetkik yapılamadı.

Yalnız şimdiye kadar neşredilen vakalarla o vakayı mukayese etmeden

bile, bütün hastalığın seyri, münakaşasız bir Bang vakası olduğunu ve düşüğün sebebinin de alelâde infection'larda olan mekanizma ile değil, doğrudan doğruya hayvanlarda olan patogeni ile bu kadında düşük husule getirdiğini kabul ettirecek mahiyettedir.

Memleketimizde şimdiye kadar Bang'dan ileri gelme düşük yazılmamıştır. Esasen bütün dünya literatüründeki vakaların sayısı, son senelerde neşredilen ve klinik ve bactériologique tetkiklerle tasdik edilen 15 - 20 vakadan ibarettir.

Memleketimizde bu suretle düşük yapan Bang mevcudiyeti sabit olduktan sonra, sebebi bilinmeyen ve birçok defa frengi veya bilhassa sıtmaya atfolunan vazıh veya müphem ateşli düşüklüklerde daima bu noktanın gözönünde tutulması icap edeceği fikrindeyim. Esaslı bir tetkik, belki hem daha geniş bir sırayet tehlikesini menetmeğe, hem de birçok spontan düşüklüklerin önüne geçmeğe yardım edebilir.

Şimioterapide boya maddeleri tarihçesi

Dr. Frik, Feridun

Son seneler zarfında tedavi sahasında elde edilen başarıların, belki de en mühimmini boya maddeleri teşkil eder. Bu sebepten boya maddeleri tarihçesinden kısaca bahsetmeği faydalı buldum.

1875 te Weigert, histologik preparatlarda mikro organismaları boyamak için anilin boyalarını kullandı. 1877 de Robert Koch, bakterioloji sahasındaki derin çalışmalarında, bilhassa tüberküloz basilini tesbit hususunda metylen mavisinden istifade etti ve bu çalışmalar boyama metodlarına bir disiplin verdi.

Paul Ehrlich, Löffler, Gram, Ziehl ve Neelsen gibi şahsiyetler aynı sahada ehemmiyetli terakkiler elde ettiler, namlarına izafe edilerek yadedilmekte bulunan Triazit - muhtelit Ehrlich usulü, Löffler metylen mavisini, Ziehl-Neelsen usulü tüberküloz basili aranması, Gram usulü boyama gibi metodlar bugün bile rağbetle kullanılmaktadır.

1888 de Chenzinsky, ilk defa olarak malarya parazitlerini, eosin - metylen mavisini mahlûlü ile boyamağa muvaffak oldu. 1891 de ise Romanowky, muzaaf boyama metodunu buldu. Bu metod biraz karışık olduğundan, bunun ıslâhı ile temin edilen, Giemsa metodu bugün kullanılan metoddur.

1889 da E. Behring ve 1890 da R. Koch tarafından Triphenyl - Methane gurupundan bazı boya maddelerinin, bakterileri öldürücü tesirleri tesbit edildikten sonra, boya maddelerinin tıbda kullanılması fikri doğdu ve methyl-